

ΕΡΓΑΣΙΑ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Η λέξη **επάγγελμα** αναφέρεται συγκεκριμένα στη βιοποριστική απασχόληση κι έχει έτσι πιο περιορισμένο νοηματικό εύρος σε σχέση με την **εργασία** που αναφέρεται τόσο στο επάγγελμα όσο και γενικότερα στην καταβολή σωματικών και πνευματικών δυνάμεων για την παραγωγή επιθυμητού ή επιβεβλημένου έργου, το οποίο δεν σχετίζεται απαραίτητα με την επίτευξη οικονομικού κέρδους.

Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εργασία αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα του ατόμου, διότι μόνο μέσω αυτής καθίσταται εφικτή η επιβίωση, αλλά και η περαιτέρω ανάδειξη του ατόμου, και άρα η καταξίωση της κοινωνικής του υπόστασης. Ενώ, παράλληλα, η εργασία συνιστά το μέσο για τη συλλογική ευημερία, καθώς χάρη σε αυτή επιτυγχάνεται η παραγωγή όλων εκείνων που κρίνονται αναγκαία για την κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού.

Δ ι α σ φ ά λ ι σ η α ξ ι ο π ρ ε π ο ύ ς δ ι α β ί ω σ η ς

Μέσω της εργασίας το άτομο κατορθώνει αρχικά να εξασφαλίζει τα απαραίτητα για την επιβίωσή του και σταδιακά προχωρά στο να διασφαλίσει μια αξιοπρεπή διαβίωση αναγκαίο ζητούμενο, ώστε να είναι σε θέση αφενός να απολαμβάνει τη ζωή του κι αφετέρου να μπορεί να προσεγγίσει την ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του.

Αν ένας εργαζόμενος -πλήρους απασχόλησης- δεν κατορθώνει με το μισθό του να καλύπτει πλήρως τις οικονομικές του υποχρεώσεις, τότε, όχι μόνο παραμένει σε διαρκή ανασφάλεια, αλλά δεν αντλεί από την εργασία του εκείνη την αίσθηση ικανοποίησης που θα του επιτρέψει να συνεχίσει να την πραγματοποιεί με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο. Ζητούμενο, επομένως, για κάθε άνθρωπο δεν είναι απλώς να έχει εργασία, αλλά να μπορεί μέσω αυτής να επιτυγχάνει τη διασφάλιση μιας αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Λ ε ι τ ο υ ρ γ ε ί ω ς π α ρ ά γ ο ν τ α ς κ ο ι ν ω ν ι κ ο π ο ί η σ η ς

Το επάγγελμα του κάθε ανθρώπου δεν αποτελεί μόνο ή απλώς ένα μέσο για την εξασφάλιση οικονομικών εσόδων· είναι πολύ περισσότερο κομμάτι της ταυτότητάς του και επιτρέπει στο άτομο να αποκτά μια σεβαστή και αναγνωρίσιμη θέση στο κοινωνικό σύνολο.

Το κάθε άτομο έχει επίγνωση πως με το επάγγελμά του προσφέρει κάτι ουσιαστικό για τους συνανθρώπους του, γνωρίζει πως έχει απέναντί τους ευθύνη, και μέσω της παράλληλης συνειδητοποίησης πως και το ίδιο επωφελείται από την επαγγελματική δραστηριότητα των συνανθρώπων του, διαμορφώνεται και ενισχύεται η κοινωνική του συνείδηση.

Είναι, άρα, η ίδια η επαγγελματική ενασχόληση που επιτρέπει στο άτομο να αποκτήσει βαθύτερο σεβασμό και εκτίμηση για την προσφορά και την εργασία των συνανθρώπων του, αφού πλέον αντιλαμβάνεται πληρέστερα τις απαιτήσεις, την υπευθυνότητα και την κούραση που συνοδεύει κάθε επαγγελματική δραστηριότητα.

Ι σ χ υ ρ ο π ο ι ε ί κ α ι κ α λ λ ι ε ρ γ ε ί τ ι ς δ ε ξ ι ό τ η τ ε ς τ ο υ α τ ό μ ο υ

Με τη συστηματική επαγγελματική δραστηριότητα το άτομο έχει την ευκαιρία να αξιοποιήσει τις ήδη υπάρχουσες δυνατότητές του, αλλά και να βιώσει νέες επαγγελματικές εμπειρίες και απαιτήσεις που το ωθούν να διερευνήσει ακόμη περισσότερο τις ικανότητές του. Η εργασία, άλλωστε, τείνει να ενισχύει την εργατικότητα, την ανθεκτικότητα, καθώς και την αντίληψη του ατόμου, εφόσον δοκιμάζει διαρκώς τις αντοχές του, αλλά και καλείται να επιλύσει τάχιστα αναπάντεχα προβλήματα και δυσκολίες.

Το άτομο, μάλιστα, γίνεται πολύ πιο αποτελεσματικό σε κάθε πτυχή της καθημερινότητάς του, αφού πλέον αντιλαμβάνεται πολύ καλύτερα τη σημασία της ορθής αξιοποίησης του χρόνου και βρίσκει τρόπους να τον εκμεταλλεύεται πληρέστερα. Ο επαγγελματισμός, η συνέπεια και η έγκαιρη οργάνωση, που του επιτρέπουν να αντεπεξέρχεται στις εργασιακές του υποχρεώσεις, βρίσκουν εφαρμογή και στις λοιπές δραστηριότητές του. Σαφές παράδειγμα, ως προς αυτό, αποτελούν οι εργαζόμενες μητέρες, οι οποίες κατορθώνουν να είναι αποτελεσματικές, όχι μόνο στον επαγγελματικό χώρο, αλλά και σε ό,τι αφορά τις ποικίλες υποχρεώσεις που καλείται να καλύψει ένας γονιός.

Σ υ ν α ι σ θ η μ α τ ι κ ή ι κ α ν ο π ο ί η σ η

Η επαγγελματική ενασχόληση, ιδίως και κυρίως όταν αυτή αφορά ένα επάγγελμα που βρίσκεται πλησιέστερα στις προσωπικές επιθυμίες του ατόμου, αποτελεί πηγή ουσιαστικής συναισθηματικής ικανοποίησης, καθώς καλύπτει την εσωτερική ανάγκη του ατόμου για δημιουργία και προσφορά. Λειτουργεί, συνάμα, ως στοιχείο ενίσχυσης της αυτοεκτίμησης του ατόμου, καθώς του δημιουργεί την αίσθηση της επίτευξης και της προσωπικής επιτυχίας. Το άτομο αισθάνεται χρήσιμο, παραγωγικό και ικανό να πραγματοποιήσει τους προσωπικούς του στόχους, εφόσον έχει πλέον τη δυνατότητα να ρυθμίζει το ίδιο τη ζωή του και να διαχειρίζεται τα χρήματά του.

ΑΙΤΙΑ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ

- Η αδιαμφισβήτητη αξία της εργασίας υπονομεύεται τα τελευταία χρόνια σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα του ατόμου να αντλεί συναισθηματική ικανοποίηση από την άσκηση του επαγγέλματός του, γεγονός το οποίο σχετίζεται τόσο με τις επαγγελματικές συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί στην εποχή μας, όσο και με την ποιότητα των επιλογών που συχνά εξαναγκάζεται να κάνει το άτομο.
- Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας ωθούν συχνά τους νέους ανθρώπους να επιλέξουν ένα επάγγελμα το οποίο δε σχετίζεται με τις σπουδές και τα ενδιαφέροντά τους μόνο και μόνο για να μπορέσουν να διασφαλίσουν τα αναγκαία οικονομικά έσοδα. Το γεγονός, όμως, ότι καλούνται να εργαστούν σ' έναν χώρο που δεν κινεί το ενδιαφέρον τους ούτε πιθανώς καλύπτει την εσωτερική τους ανάγκη και έκφραση και δημιουργία, αλλά ούτε και ανταποκρίνεται στις πραγματικές τους ικανότητες, αφαιρεί από την επαγγελματική τους ενασχόληση τη ζητούμενη αίσθηση ευχαρίστησης, ώστε να μπορούν να ασκήσουν για καιρό και με αποτελεσματικότητα το επάγγελμα αυτό.
- Σε αντίθεση με τις επαγγελματικές δραστηριότητες του παρελθόντος, όπου ο άνθρωπος είχε την ευκαιρία να αναλάβει τη δημιουργία ενός προϊόντος από την αρχή μέχρι την ολοκλήρωσή του, στη σύγχρονη εποχή της εξειδίκευσης και της βιομηχανοποίησης, κάθε υπάλληλος αναλαμβάνει μέρος μόνο της παραγωγικής διαδικασίας. Προκύπτει, έτσι, μια αίσθηση ρουτίνας και μονοτονίας, αφού επί της ουσίας στον κάθε εργαζόμενο αναλογεί μια συγκεκριμένη -η ίδια πάντα- δραστηριότητα.
- Οι σύγχρονες συνθήκες εργασίας που εξαναγκάζουν το άτομο να εργάζεται περισσότερες ώρες από το προβλεπόμενο, χωρίς μάλιστα να λαμβάνει οικονομική ανταμοιβή για τις υπερωρίες αυτές, η απουσία ασφάλισης ή η ελλιπής ασφάλιση, η διαρκής αίσθηση ανασφάλειας ως προς το αν θα μπορέσει να διατηρήσει τη θέση του, αλλά και η μείωση του τελικού μισθού, προκαλούν στο εργαζόμενο άτομο μια έντονα αρνητική διάθεση και μια διαρκώς αυξανόμενη απογοήτευση.

Συνέπειες της αλλοτρίωσης του ατόμου από την εργασία του

Το άτομο που δεν αντλεί ικανοποίηση από την εργασία του και δεν λαμβάνει την αναγκαία οικονομική ανταμοιβή γι' αυτή, παύει να είναι αποτελεσματικό. Το άτομο μη μπορώντας να αισθανθεί πως μέσα από την εργασία του προσφέρει κάτι το ουσιαστικό, την εκτελεί εντελώς τυπικά, ζημιώνοντας επί της ουσίας όχι μόνο τον εαυτό του, αλλά κι εκείνους που εξαρτώνται από τη δική του απόδοση.

ΑΝΕΡΓΙΑ

Συνέπειες φαινομένου σε ατομικό επίπεδο

- Η ανεργία επιφέρει την οικονομική εξαθλίωση του ατόμου, καθώς του στερεί τα έσοδα που του είναι απολύτως αναγκαία για την επιβίωσή του και για την κάλυψη των πάγιων οικονομικών του υποχρεώσεων, γεγονός που μπορεί να τον οδηγήσει είτε σε αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές είτε σε πράξεις βίας προκειμένου να διασφαλίσει τα αναγκαία χρήματα.
- Ειδικότερα, η ανεργία των νέων ανθρώπων σημαίνει την παρατεταμένη οικονομική τους εξάρτηση από την οικογένειά τους. Αδυνατούν, έτσι, οι νέοι να επιτύχουν την οικονομική αυτονομία που θα τους επιτρέψει να εκπληρώσουν τους στόχους τους και να βιώσουν τη ζωή τους, όπως πραγματικά το επιθυμούν.
- Η μακροχρόνια ανεργία έχει εξαιρετικά επώδυνες συνέπειες στην ψυχολογία του ατόμου, διότι ο άνεργος τείνει να εκλαμβάνει το πρόβλημα αυτό ως προσωπική του αποτυχία. Κλονίζεται, επομένως, η αυτοπεποίθησή του κι έρχεται αντιμέτωπος με έντονα συναισθήματα άγχους, ανασφάλειας και κατάθλιψης.
- Η ανεργία καθλώνει το άτομο σε μια κατάσταση στασιμότητας, καθώς του είναι αδύνατη οποιαδήποτε πορεία εξέλιξης είτε σε προσωπικό επίπεδο (δημιουργία οικογένειας, επίτευξη συναισθηματικής ευδαιμονίας, πνευματική καλλιέργεια) είτε σε κοινωνικό επίπεδο (αδυναμία ουσιαστικής συμμετοχής στα κοινά, διάθεση κοινωνικής απόσυρσης).
- Ο άνεργος εξωθείται στην κοινωνική απομόνωση, αφού η απουσία εσόδων δεν του επιτρέπει τη συμμετοχή σε δραστηριότητες που απαιτούν χρηματική δαπάνη. Ενώ, εξίσου αποτρεπτικά για τις κοινωνικές του συναναστροφές λειτουργεί και ο κλονισμός της συναισθηματικής του κατάστασης.

Συνέπειες φαινομένου σε κοινωνικό επίπεδο

- Τα αρνητικά συναισθήματα που εύλογα προκαλούνται στους ανέργους θέτουν σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή, υπό την έννοια πως πέρα από την πιθανότητα ακραίων συμπεριφορών ή εγκληματικής δράσης, οι άνεργοι αισθάνονται περιθωριοποιημένοι, και άρα μειώνεται το ενδιαφέρον τους για την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας. Ο ανταγωνισμός, η διάθεση υπονόμευσης του άλλου, η προσφυγή σε αθέμιτα μέσα (ρουσφέτια, παρανομίες), συνιστούν το κυρίαρχο κλίμα σε μια αγορά εργασίας που δεν επαρκεί για να καλύψει το σύνολο του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού.
- Η οικονομική δυσπραγία των ανέργων οδηγεί σε πτώση της κατανάλωσης προϊόντων και ζήτησης υπηρεσιών, με αποτέλεσμα το γενικότερο κλονισμό της αγοράς. Σε περιπτώσεις, μάλιστα, που το ποσοστό των ανέργων είναι εξαιρετικά

υψηλό, η πτώση στην οικονομική απόδοση της αγοράς γίνεται ιδιαίτερα αισθητή και οδηγεί σε περαιτέρω αύξηση της ανεργίας λόγω του κλεισίματος ιδιωτικών επιχειρήσεων και εμπορικών καταστημάτων.

- Η παρατεταμένη ανεργία εξωθεί ένα αξιοσημείωτο ποσοστό των νέων στην επιλογή της μετανάστευσης, με αποτέλεσμα η χώρα να ζημιώνεται απ' την απώλεια εργατικού δυναμικού υψηλής μόρφωσης και κατάρτισης.
- Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας σημαίνουν μεγάλη πτώση στις εισφορές των ασφαλιστικών ταμείων, αλλά κι επιπλέον επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού προκειμένου να υλοποιηθούν προγράμματα πρόσκαιρης επαγγελματικής αποκατάστασης μέρους των ανέργων.
- Η αυξημένη ανεργία ανοίγει το δρόμο για την ανερυθρίαστη οικονομική εκμετάλλευση των νέων, οι οποίοι καλούνται να εργαστούν σε προσωρινές θέσεις με εξαιρετικά χαμηλές απολαβές, χωρίς ασφάλιση και χωρίς να γίνονται εν γένει σεβαστά τα εργασιακά τους δικαιώματα.
- Η κοινωνία βιώνει μια περίοδο πνευματικής, καλλιτεχνικής και επιστημονικής στασιμότητας, καθώς οι νέοι που αποτελούν το πιο δυναμικό της κομμάτι απομένουν αποκομμένοι απ' τον εργασιακό βίο, και κατ' επέκταση εμποδίζονται απ' το να προσφέρουν το μέγιστο των δυνατοτήτων τους.

ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

- Ο ελλιπής επαγγελματικός προσανατολισμός των εφήβων έχει ως αποτέλεσμα τη μαζική διεκδίκηση συγκεκριμένων πανεπιστημιακών σχολών, και κατόπιν συγκεκριμένων επαγγελμάτων, τη στιγμή που άλλες επαγγελματικές επιλογές ή επιλογές επαγγελματικής κατάρτισης απομένουν χωρίς ουσιαστική ζήτηση.
- Παρατηρείται η αδυναμία σύνδεσης της αγοράς εργασίας με το χώρο της εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα οι απόφοιτοι των Λυκείων, αλλά ακόμη και των Πανεπιστημίων της χώρας, να μην κατέχουν τα επιθυμητά προσόντα και την αναγκαία κατάρτιση για την απρόσκοπτη επαγγελματική τους αποκατάσταση.
- Η βαθιά οικονομική κρίση εξώθησε, όχι μόνο τον ιδιωτικό τομέα, αλλά ακόμη και το δημόσιο, στη μείωση του ανθρώπινου δυναμικού είτε με απολύσεις είτε με πάγωμα των προσλήψεων.
- Καίριο πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας παραμένει η απουσία ανταγωνιστικής παραγωγής σε βιομηχανικά προϊόντα, αλλά και προϊόντα τεχνολογικής πρωτοπορίας.
- Πολλές παραγωγικές επιχειρήσεις, άλλωστε, επέλεξαν είτε να μεταφέρουν την έδρα τους σε χώρες όπου το κόστος εργασίας είναι πολύ χαμηλότερο είτε να μειώσουν το απασχολούμενο προσωπικό προκειμένου να αυξήσουν τα καθαρά τους κέρδη.
- Η εγκατάλειψη της υπαίθρου και της κοπιώδους γεωργικής εργασίας προκάλεσε αφενός την αύξηση του αστικού πληθυσμού κι αφετέρου την αποδυνάμωση ενός άλλοτε ανθηρού οικονομικού τομέα.
- Οι κρατικοί προγραμματισμοί για την αντιμετώπιση του φαινομένου είναι συνήθως ευκαιριακοί, χωρίς μακρόχρονη στόχευση και χωρίς ουσιαστικές παρεμβάσεις στην αναδιάρθρωση των δομών της ελληνικής οικονομίας.
- Η απουσία επαγγελματισμού και εργασιακού ήθους, όπως κι η απουσία ουσιαστικής κατάρτισης και εξειδίκευσης είναι παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν ένα άτομο στη μακρόχρονη ανεργία.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Η πλήρης αντιμετώπιση της ανεργίας είναι σαφώς μια δυσεπίτευκτη επιδίωξη, υπάρχουν ωστόσο σχεδιασμοί και ενέργειες που μπορούν να μειώσουν την έκταση του φαινομένου.

- Ένα πρώτο βήμα θα μπορούσε να είναι η ορθότερη συσχέτιση του εκπαιδευτικού συστήματος με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Μέσω του έγκαιρου και αποτελεσματικού επαγγελματικού προσανατολισμού θα μπορούσε να αποφευχθεί ο συνωστισμός των νέων σε σχολές και επαγγελματικές επιλογές που έχουν ήδη πληθώρα αποφοίτων και εργαζομένων.
- Επιθυμητή είναι και η αναβάθμιση της τεχνικής εκπαίδευσης, ώστε οι νέοι να αποκτούν την κατάλληλη εκείνη κατάρτιση που θα τους επιτρέψει την ταχύτερη επαγγελματική αποκατάσταση, και μάλιστα σε επαγγελματικούς χώρους που συνιστούν πιο παραγωγικές επιλογές.
- Συνάμα, θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα για τη συνεχή κατάρτιση των ανέργων, προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν μια διαφορετική εργασιακή αποκατάσταση χάρη στις νέες τους δεξιότητες και γνώσεις.
- Ως μακροπρόθεσμη σκέψη θα πρέπει να τεθεί η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της χώρας μας, ο εκσυγχρονισμός των δομών της ελληνικής παραγωγής και φυσικά η ενίσχυση των επενδύσεων σε νέους ή ήδη υπάρχοντες οικονομικούς κλάδους, προκειμένου να υπάρξει αύξηση των θέσεων εργασίας.

Εσύ κάνεις τη δουλειά · όχι η δουλειά εσένα*Κείμενο της Τόνι Μόρισον σε επιμέλεια της Χρ. Γαλανοπούλου στη Lifo 19/6/2020 (Διασκευή).*

Σε μια παγκοσμίως δύσκολη συγκυρία, υπάρχουν μερικά πράγματα που αξίζει να θυμόμαστε για τη δουλειά ως αγαθό, ως δικαίωμα και κοινωνική έννοια. Ποιοι είμαστε όταν απεκδυόμαστε την επαγγελματική μας ιδιότητα; Γιατί θεωρούμε τη δουλειά προέκταση του εαυτού μας και τότε αυτός ο υπαρξιακός προβληματισμός μετατρέπεται σε ηθικό ερώτημα;

Όσο άνθρωποι απ' όλον τον κόσμο καλούνται να αναθεωρήσουν την εργασία τους, όπως την γνώριζαν, όσο καλούνται να γίνουν μέρος μίας καινούριας συνθήκης όπου αδυνατούν να κεφαλαιοποιήσουν τα παλιά επιτεύγματα και την προϋπηρεσία τους, όσο μαζί με την εργασία τους ως μέσο επιβίωσης νιώθουν να χάνουν και την υπαρξιακή τους ταυτότητα, τόσο αναδύεται η αξία του ατόμου πάνω από την όποια επαγγελματική ιδιότητα, πάνω από τις υποχωρήσεις, ακόμη και πάνω από τη νέα, σκληρή πραγματικότητα.

«Αυτό που είχα να κάνω για την αμοιβή μου των δύο δολαρίων ήταν να καθαρίζω το σπίτι της για λίγες ώρες μετά το σχολείο. Ένας λόγος για τον οποίο ένιωθα περήφανη που δούλευα σ' αυτήν τη γυναίκα, ήταν ότι κέρδιζα χρήματα που μπορούσα να ξοδεύω, χωρίς ενοχές: σε ταινίες, σε γλυκά, σε παιχνίδια, σε παγωτά. Αλλά ο κυριότερος λόγος αυτής της περηφάνιας ήταν ότι έδινα τα μισά από αυτά τα χρήματα στη μητέρα μου, κάτι που σήμαινε ότι ένα μέρος της αμοιβής μου ήταν χρήσιμο για να καλύψει σοβαρές ανάγκες.

Η ικανοποίηση του να είμαι χρήσιμη στους γονείς, του να με έχουν ανάγκη, ήταν πιο βαθιά. Δεν ήμουν σαν τα παιδιά στα παραμύθια: είχα αδέρφια να ταΐσω, να διευθετώ μικρά ζητήματα και αναποδιές, να λύνω προβλήματα, να κάνω πράγματα που με τον καιρό μου χάρισαν την αποδοχή των ενηλίκων. Ένα νεύμα, μια επιβεβαίωση ότι σταδιακά ανήκα στον κόσμο των ενηλίκων και όχι των παιδιών. Γιατί εκείνη την εποχή, την δεκαετία του '40, τα παιδιά δεν ήταν πρόσωπα που υπήρχαν απλώς για να τα αγαπάς ή έστω για να τα συμπαθείς. Οι οικογένειές τους στηρίζονταν πάνω τους.

Παρόλο που μέρα με τη μέρα γινόμουν όλο και καλύτερη στη δουλειά που είχα αναλάβει να κάνω στο σπίτι της, ένιωθα ότι ορισμένες φορές δυσκολευόμουν στα αλήθεια να ανταποκριθώ. Ήθελα να αρνηθώ, ή έστω να παραπονεθώ, αλλά φοβόμουν. Θα με απέλυε και θα έχανα την ελευθερία που εκείνα τα λίγα δολάρια μου εξασφάλιζαν, όπως επίσης θα έχανα και την εκτίμηση που είχα κερδίσει μέσα στην οικογένειά μου. Για την ακρίβεια δεν είχα το θάρρος να συζητήσω ή να διαφωνήσω με τις ολοένα και αυξανόμενες απαιτήσεις της. Και ήξερα ότι αν συζητούσα αυτούς τους προβληματισμούς με τη μητέρα μου, θα μου έλεγε να παραιτηθώ. Και τότε, μια μέρα, εκεί που βρισκόμουν στην κουζίνα με τον πατέρα μου, μου ξέφυγαν μια – δυο κουβέντες για τη δουλειά. Ό,τι κι αν πραγματικά σκεφτόταν, άφησε κάτω το φλιτζάνι με τον καφέ του και μου είπε: **«Άκου. Δεν ζεις εκεί, μαζί της. Ζεις εδώ, με τους ανθρώπους σου. Την οικογένειά σου. Πήγαινε στη δουλειά, πάρε τα λεφτά σου. Και γύρνα σπίτι».**

Από τότε δούλεψα με όλων των ειδών τους ανθρώπους και όλων των ειδών τους εργοδότες. Έκανα πολλές δουλειές, αλλά από εκείνη τη συζήτηση με τον πατέρα μου και μετά, **ποτέ –μα, ποτέ!–** δεν θεώρησα ότι το όποιο αξίωμα στην επαγγελματική μου ζωή θα μπορούσε να γίνει το μέτρο της ίδιας μου της υπόστασης. Και κυρίως, ποτέ δεν έβαλα την ασφάλεια που θα μου προσέφερε η οποιαδήποτε δουλειά, πάνω από την αξία της οικογένειας και του σπιτιού μου».

ΘΕΜΑ 1 (Μονάδες 35)**1ο υποερώτημα**

Παρουσίασε με συνοπτικό τρόπο τη μαρτυρία στο κείμενο σε 50-70 λέξεις.

Μονάδες 10**2ο υποερώτημα**

Τι πετυχαίνει η συγγραφέας με τη χρήση ερωτημάτων στην 1η παράγραφο του κειμένου;

Μονάδες 10**3ο υποερώτημα**

Τι πετυχαίνει η συγγραφέας με την επιλογή των σύντομων ελλειπτικών προτάσεων στο παράθεμα: «Άκου... σπίτι» (μονάδες 10) και τι πετυχαίνει με τα σημεία στίξης στο παράθεμα: «ποτέ –μα, ποτέ!–» (μονάδες 5);

Μονάδες 15